

SCHENKEN EN TOCH CONTROLE BEHOUDEN: HET KAN

Eric Spruyt
23.09.2012

De schenking blijft 1 van de kroonjuwelen binnen een goed uitgebouwde vermogensplanning. Wat men weggeeft onder levenden, behoort niet langer tot de bezittingen op de sterfdag. Daardoor moeten de kinderen-erfgenamen minder successierechten betalen. Niet zelden wil de schenker echter niet zo maar onvoorwaardelijk schenken. De in de praktijk meest voorkomende schenkingsmodaliteiten brengen we in kaart.

Bevende handen

Wie goederen wegschenkt, doet dat vaak met bevende handen. Niet omdat hij (of zij) niet graag schenkt, wel omdat hij zich over duizend-en-een dingen zorgen maakt. De schenker zit met een rist vragen: zal ik zelf nog voldoende overhouden voor mijn oude dag? Wat als mijn kind het geschonken vermogen verbrast? Wat gebeurt er als de begiftigde voor mij komt te overlijden? En wat als mijn dochterlief na de schenking in een 'vechtscheiding' terecht komt? Het liefst van al zou de schenker een glazen bol gebruiken om ver in de toekomst te kijken.

Eigenlijk hoeft dit niet echt. Aan een schenking kunnen immers tal van voorwaarden gekoppeld worden die de schenker de nodige gemoedsrust bezorgt. Schenkt men via notaris en dus bij notariële akte - wat in principe de regel is op straffe van nietigheid - dan kunnen deze veiligheidsmechanismen in de schenkingsakte zelf ingebouwd worden. Opteert men voor een andere schenkingstechniek, zoals de handgift, dan is de opmaak van de nodige begeleidende documenten vereist.

Controle

Wie spaargelden of een effectenportefeuille wegschenkt en tegelijk de inkomsten zoals de intresten of dividenden van de geschonken goederen wil behouden, kiest het best voor een **schenking met voorbehoud van vruchtgebruik**. De vruchtgebruiker behoudt immers het recht van beheer en genot, en de inkomsten van de goederen. De begiftigde ontvangt alleen het kapitaal in blote eigendom. Dit kan ook perfect bij schenking van een onroerend goed. Is het onroerend goed verhuurd, dan blijft de schenker op die manier zijn leven lang de huurinkomsten opstrijken.

Vruchtgebruik is per definitie een tijdelijk recht. Het dooft automatisch uit bij het overlijden van de schenker. De begiftigde-blothe eigenaar wordt dan volle eigenaar zonder dat hij op het hem toegevalen vruchtgebruik nog eens successierechten moet betalen. De schenker die zich een vruchtgebruik voorbehoudt, kan hiervan uiteraard ook reeds tijdens zijn leven afstand van doen zodat de begiftigde vervoegd volle eigenaar wordt.

Schenken met voorbehoud van vruchtgebruik is ook een oplossing voor de kmo-bedrijfsleider die de aandelen van zijn nv of bvba wegschenkt aan de volgende generatie. Op voorwaarde dat een gepaste clause in de statuten van de vennootschap wordt ingelast die het stemrecht over de aandelen bij de vruchtgebruiker legt, blijft de schenker ook na de schenking de kapitein aan boord en behoudt hij dus de controle over het bedrijf.

Opgelet: niet elke schenking kan met voorbehoud van vruchtgebruik plaatsvinden. Enkel de schenking via notariële akte komt hiervoor in aanmerking, niet de handgift.

Verplichting

Een alternatief voor de schenking met behoud van vruchtgebruik is de **schenking onder last**, waarbij de schenker aan de begiftigde een welbepaalde verplichting oplegt. Denk bijvoorbeeld aan de betaling van een lijfrente. Of nog, de plicht in te staan voor de kosten van het levensonderhoud van de schenker of de kosten te dragen van opname in een rust- of verzorgingstehuis. Wat als de begiftigde de

SCHENKEN EN TOCH CONTROLE BEHOUDEN: HET KAN

Eric Spruyt
23.09.2012

hem opgelegde lasten niet nakomt? De schenker vindt hierin een rechtsgrond om de schenking te herroepen en dus ongedaan te maken.

Bij het opleggen van een last mag er echter niet worden overdreven. Wordt de last objectief (in waarde) gelijkwaardig aan het voorwerp van de schenking, dan hebben we niet langer te doen met een schenking. Het is ook uitgesloten dat de last er op neerkomt dat de schenker nog verder mag blijven beschikken over het geschonken goed. Ook dan raakt men aan 1 van de fundamenteën van de schenking. 'Donner et retenir ne vaut' of 'gegeven is gegeven' was het devies van de opstellers van ons burgerlijk wetboek. Wie dit principe ondergraaft, doet een nietige schenking. Wie bijvoorbeeld schenkt met behoud van de sleutel en/of lettercombinatie van de bankkluis waarin de geschonken goederen liggen - denk aan aandelen aan toonder of kasbons - zondigt tegen deze regel. Dergelijke last koppelen aan de schenking is uit den boze, want de schenker kan dan blijven beschikken over wat in de kluis ligt.

Verbod

Een zeer drastische manier om controle in de schenking in te bouwen, bestaat er in de begiftigde een **vervreemdingsverbod** op te leggen. Hierdoor kan die het geschonken goed zelf niet verkopen of doorschenken. Zo'n verbod wordt binnen ons rechtssysteem binnen zekere perken aanvaard. Men stelt doorgaans als voorwaarde dat het beperkt moet zijn in de tijd en een rechtmatig belang moet dienen. Zo wordt een vervreemdingsverbod dat ingebakken zit in een schenking met voorbehoud van vruchtgebruik als geldig beschouwd omdat het beperkt is in de tijd, namelijk het leven van de schenker. Het dient bovendien een rechtmatig belang, met name het rustig genot van de schenker die niet plotsklaps geconfronteerd wenst te worden met een wildvreemde blote eigenaar. Ook een verbod tot vervreemden gekoppeld aan een schenking van familiesouvenirs wordt aanvaard.

Vooroverlijden

Wat is het lot van het geschonken goed als de begiftigde totaal onverwachts voor de schenker komt te overlijden? Stel: de ouders schenken een effectenportefeuille aan hun zoon die echter kort nadien in een verkeersongeval het leven laat. Heeft de zoon kinderen, dan zullen zij de geschonken goederen van hun vooroverleden vader erven (samen met de langstlevende schoondochter die allicht het vruchtgebruik over deze goederen zal verkrijgen). Laat de begiftigde zelf geen nakomelingen na, dan keert de geschonken zaak automatisch terug naar de schenker. De wet regelt dit zodat dit niet expliciet in de schenkingsakte hoeft te staan.

Deze wettelijke terugkeer van de geschonken goederen naar de schenker heeft evenwel nefaste fiscale gevolgen. Immers, de schenker zal hierop successierechten moeten betalen. Daarom is het beter dit terugkeerprincipe toch maar uitdrukkelijk in de schenkingsakte op te nemen. Op dergelijk **conventioneel beding van terugkeer** betaalt de schenker immers geen successierechten. Bovendien, door de terugkeer in de schenkingsakte via een uitdrukkelijke clause te regelen kan men desgewenst nog een stapje verder gaan en bijvoorbeeld bepalen dat in ieder geval - ook bij vooroverlijden van de begiftigde met nakomelingen - de geschonken goederen moeten terugkeren naar het patrimonium van de schenker. Zodoende belet men dat het schoonkind enig recht op de goederen verwerft.

Huwelijk

Wanneer ouders overgaan tot de schenking van goederen aan een gehuwd kind maken ze zich soms zorgen over de goede afloop van het huwelijk. Wat de schenker wil vermijden, is dat de zogenaamde 'koude familie kant' - schoondochter of schoonzoon - bij eventuele echtscheiding met de helft (of meer) van de geschonken goederen aan de haal gaat.

SCHENKEN EN TOCH CONTROLE BEHOUDEN: HET KAN

Eric Spruyt
23.09.2012

Is deze vrees terecht? In principe valt de schenking in het voordeel van het kind in zijn eigen vermogen en niet in de huwelijksgemeenschap. Dus is zoon- of dochterlief gehuwd onder een gemeenschapsstelsel, dan is er in eerste instantie geen enkel probleem. Er is evenmin een probleem wanneer hij/zij gehuwd is onder scheiding van goederen. In dat geval komt de schenking altijd in het eigen vermogen van het begiftigde kind terecht. Het gevaar bestaat evenwel dat de begiftigde op een gegeven ogenblik kan beslissen een wijziging door te voeren van zijn/haar huwelijksregime en er bijvoorbeeld zou voor kunnen opteren om het geschonken goed in te brengen in de huwelijksgemeenschap. Bij een eventuele echtscheiding wordt dan in principe de huwelijksgemeenschap in helften verdeeld. Dit kan worden opgevangen door in de schenkingsakte, of in geval van handgift in een bij-akte (meestal het 'pact adjoint' genoemd), een formeel verbod in te lassen tot latere inbreng in de huwelijksgemeenschap. Zulke **uitsluitingsclausule** wordt in ons recht algemeen aanvaard. Eigenlijk komt het neer op een vervreemdingsverbod onder afgezwakte vorm. Het verbod is hier niet beperkt in de tijd, maar eerder selectief van aard. Men focust op bepaalde personen aan wie niet mag overgedragen worden.

Opmerking: wenst u na het lezen van deze tekst meer concrete informatie? Jammer genoeg kan Berquin Notarissen cvba u niet via e-mail adviseren. U kunt eventueel wel telefonisch een afspraak maken met één van onze juristen of notarissen.